

SODOBNI UPRAVNI SISTEMI

SISTEM

Obstaja veliko opredelitev; sistem je celota sestavljena iz delov (notranja struktura in je ločena od okolice; raznovrstnost okolja, ki ni sistem). Sistem je vsota posameznih delov, ki so medsebojno povezani.

Entropija= stopnja nereda v sistemu

Max. Entropija= najmanj zaželeno stanje v sistemu, ne omogoča predvidevanje sistema

Min. Entropija= stanje popolnega reda, statistično najmanj verjetno stanje, teoretično pa najbolj zaželeno, ker omogoča predvidevanje.

Tudi če obstaja popolni nered, naj bi bil teoretično zmožen delovati, dejansko pa naj bi šlo za mrtev sistem, kjer ni koordinacije, ni odvisnosti med deli sistema, ni predvidljivosti ter ne moreš določiti odnosov.

Če vlada popolni red, ni nobenih sprememb, okolje pa se spreminja, zato se mora sistem prilagajati okolju.

Sredinska vrednost entropije= je najpogosteje zaznana stopnja entropije. Okolje je lahko bolj ali manj predvidljivo za sistem, nikoli pa ni popolnoma predvidljivo.

Značilnosti sistema

- 1.) **Splošna povezanost**, medsebojna povezanost, obenem tudi povezanost preko meja elementov enega sistema z drugim sistemom- odnosi. Obstaja več stopenj povezanosti, odvisna je od: pogostejših stikov, intenzivnosti stikov (moč povezanosti med deli in pojavi se zmanjšuje od centra pojava). Vprašanje povezanosti sistema z okoljem.
- 2.) **Vprašanje kontingence**: odnosi naj bi bili kontingenčni (ponavljajoči se), odnosi med deli so lahko drugačni, kot so v nekem prostoru in času. Elementi sistema nimajo določene značilnosti preko katerih se povezujejo in s tem vzpostavljajo stabilno stanje. Lahko pa so se povezovali preko/na podlagi druge značilnosti- saj ima lahko en element več značilnosti; lahko pripada večim sistemom. Organiziranost različnih sistemov je lahko popolnoma različna, odvisna od lastnosti oz. Značilnosti, ki jo preučuješ.
- 3.) **vprašanje nasprotovanja**; kaže da so elementi res medsebojno povezani, a so obenem tudi samostojni (če element ne moreš ločevati, ne moreš govoriti o sistemu). Sočasna prisotnost nasprotujočih značilnosti omogoča, da se s pojmom sistema zaobjamejo procesi v naravi in družbi. Gre za dinamičen pojav sočasne prisotnosti protislovnih dejavnikov.

Aotislovnost= nasprotovanje, omogoča premike, spremembe sistema, različne hitrosti in meje. Omogoča razumevanje kvalitativnih in kvantitativnih sprememb. Nasprotovanje je pomembno, da sistem napreduje. Bistvo premikanje je sprememba, da smo jo sposobni zaznati pa moramo sistem primerjati z različnimi stanji v različnih časovnih točkah.

Spremembe v sistemu so spremembe v elementih sistema.

S stabilnostjo sistema se povezuje tudi trajnost sistema (čeje stabilen, je tudi trajen).

Obstaja tudi nasprotovanje med **SVOBODO** in **REGULACIJO** (možnost omejitve gibanja, izbor alternativ).

TIPI SISTEMOV

- a) **konceptualen sistem**: osnovne enote so beseda ali simbol, KUHN- to je vzorčni sistem, enote so simboli in ne konkretne entitete, zato je to konceptualni sistem).
- b) **Abstrakten sistem**: zagovornik Parsons. Miller: uporabi v družboslovju, deloma tudi v biologiji; glavne enote so analize odnosov in ne objektov, vloga je preučevanje vloge in ne individualizacija objekta. Najbolj učinkovit način proučevanja družbe, ker je poudarek na VLOGI. Argumenti za: vloga (ne oseba) je primerna za proučevanje, saj so vloge trajnejše, je pa res tudi, da ima vsak posameznik več vlog; poudarjanje osebnosti zmanjšuje pomene družbenih vlog.
- c) **Konkretni sistem**; zagovornik Miller, različen sistem, poudarja osebo. Argumenti za: lažje merjenje, bolj poznan konkreten primer.
- d) **Izdirani sistem**; je termodinamičen sistem, skrajna oblika zaprtega sistema, ne snov, ne elementi ne moreta vstopati v njega.
- e) **Zaprta sistem**: element lahko vstopi, ne more pa snov vstopiti.
- f) **Odprta sistem**: vanj lahko vstopita element in snov, vendar pa ničesar ne moreš nadzirati, pričakuješ lahko popolni nered, vprašanje je to še vedno sistem? V družboslovju naj sistemi kot so izdirani, odprti, zaprti naj ne bi obstajali- če govorimo o ljudeh je to možno. Pusič: vsi delujoči sistemi v družboslovju naj bi bili odprti.
- g) **Regulirani sistem**: tok informacij je vsaj določen čas reguliran, vsi družboslovni sistemi naj bi bili do določene stopnje regulirani in odprti, sicer informacije za obdržanje sistema niso mogoče. Obstaja več oblik regulacije: sistem lahko regulira le element, materije, znotraj tega pa tudi samo določene vrste. Simetrična regulacija- regulacija pretoka informacij v obeh smereh input-output; ali asimetrično- le v eni smeri.
- h) **Totopotencialni sistem**; je samozadosten sistem, redki sistemi so lahko samozadostni, gre za pop. Izdirane sisteme, ta sistem si lahko prepuščal le inpute- asimetričen sistem.
- i) **Autopoietični sistem**; sistem, ki se sam reproducira, primer: mesto, ki vsebuje mehanizme, s katerimi se sam organizira, to mesto se samo reproducira, zagotavlja dovolj informacij, delovne sile, vse ima na voljo znotraj sebe, ničesar ne potrebuje.

- j) **Hierarhični sistem**; ima 2 ali več notranji ravni nadzora, opazovanja. Miller: 8 evolucijskih ravni, ki oblikujejo hierarhijo, v kateri vsaka od njih oblikuje hierarhijo. Prve 4 ne vsebujejo notranje hierarhične ravni (celica, organ, organizem, organizacija, skupnost, družba, nadsionalna arena). Vsi organi vsebujejo celice kot podsistem, vsi organizmi organe kot podsistem...

4 VPRAŠANJA

1. *odnos med deli sistema*: deli so lahko medsebojno povezani ali pa tudi preko celote, prve opredelitve: deli so povezani neposredno, to je edina neposredna povezava med deli.
2. *narava celovitosti sistema*: Celovitost ni le skupek posameznih delov sistema, pomembna je tudi integracija. Integracijska povezava med vsaj 2 elementa v sistemu je komplementarna z diferenciacijo. Integracija ni avtomatična, niti neproblematična. Maximalna zmožnost povezovanja sistemov.
3. *sistem in okolje*: poleg notranje zakonitosti je okolje glavni vir in pogoj sprememb oz. stabilnosti sistema. Vprašanje: kje in kakšne so meje sistema, kako se okolje zreducira. Težnja: relativizacija razlikovanja sistema in okolja. Okolje se običajno dojema tudi kot sistem oz. več sistemov. Utrjuje se pogled o vedno bolj stopnjevani medsebojni odvisnosti med sistemom in okoljem. Težnje: ločevati sistem od okolja.
4. *spreminjanje sistema*: v procesu znotraj sistema ali med sistemom in okoljem ali med sistemom in sistemom.

Okolje lahko na sistem vrši pritisk. Povečana diferenciacija se prilagodi notranji strukturi.

4 KRITIKE SISTEMA

Anticipacija povezanosti

Ko govorimo o sistemu se anticipira povezanost, tu sistem vsebuje implikacijo, da med pojavi obstajajo povezave. Običajno to povezanost vzamemo za dano in da vedno gre za sistem. Vendar bi morali šele raziskovati ali povezanost obstaja.

Splošna analogija: Bolj ko en pojem široko zajema stvari, bolj je natančno določena vsebina. Pojem sistema vzpostavlja nevarnosti, da zaradi visoko stopnje abstrakcije, vzpostavi splošne analogije, pri čemer o neki konkretni stvari zelo malo pove (o posameznih delih malo več). Pozitivno vrednotenje: zakaj pozitivno vrednotenje povezovanja, nudilo naj bi harmonijo, red, integracijo vs. anomaliji, razpadu, diferenciaciji.

Sistem je podvržen objektivnim zakonitostim. V njem ni prostora za želje, kritike, odstopanja. Praviloma sistem deluje po svoji logiki, se razvija, povezuje, pri čemer ni nujno upoštevanje vseh elementov oz. lastnosti ga sestavljajo.

UPRAVNI SISTEM

Upravni sistem je sistem, njegovi elementi so upravne organizacije, procesi so dvosmerni. Pri eni vrsti je najpomembnejša kontinuiteta, za drugo pa nasprotovanje, kjer se v določenem čas. obdobju premikanje menja.

Procesi med sistemom in okoljem:

- procesi kontinuiranosti (industrializacija, urbanizacija, profesionalizacija/ diferenciacija upravnih sistemov)
- procesi nasprotovanja (koncentracija/ dekoncentracija p moči, centralizacija/decentralizacija upravnih sistemov)

FAZE V RAZVOJU UPRAVNIH SISTEMOV

1. **ASOCIACIJSKA FAZA:**

- Povezovanje ljudi z drugimi ljudmi, sodelovanje, odvisnost drug od drugega, združevanje → postopen razvoj regulacije
- Pripadnost posamezni skupini, kriterij je značaj posameznika, na začetku dejstvo, da so pripadniki istega plemena, grupiranje ljudi
- Obstajajo tudi nenapisana pravila (moralna) pripadnosti z razvojem pa postanejo ta pisna
- To so skupine, organizacije, ljudje se povezujejo na lastno pobudo za uresničevanje skupnih, splošnih družbenih interesov

2. **TERITORIALIZACIJA** družbe in upravljanja

- Naselje, skupne aktivnosti, interesi
- Pripadnost skupnosti omogoči razvoj teritorija, ki ustvari kohezijo
- Povezanost elementov pa ustvarja nove institucije, t.j. politično oblast
- Ta proces traja dolgo, z različno hitrostjo, v različnih oblikah
- Teritorij je okvir upravljanja
- Za te sisteme je značilno vprašanje integracije diferenciacije, odnosa z okoljem, koordinacija delovanja različnih heterogenih delov
- To so državna uprava, javne, lokalna uprava

3. **FUNKCIONALNI SISTEM**

- Prelom je industrijska revolucija
- Podjetja so institucionalne organizacije; relativno zaprti sistemi, avtonomni, medsebojno povezani po funkciji, s teritorijem niso povezani
- Funkcija: zagotavlja notranjo kohezijo in povezovanje upravljanja
- Institucije imajo pomembno vlogo v upravljanju

- Upravljanje je organizirano kot mreža ustanov, ki opravljajo različne funkcije na določenem teritoriju
- Danes se teži k funkcionalnem upravljanju, ki pa se povezuje s funkcionalno ravni
- Značilno je, da sistem značilni za predhodno fazo ne izginja, ampak ostaja na področjih, kjer so optimalni oz. učinkoviti
- Značilna večja homogenost, ker naj bi se tu povezovali deli z isto funkcijo
- To so mreža ustanov, kjer so družbene dejavnosti
- Sočasno lahko obstajajo vse 3 vrste

RAZISKAVA NAČINI ODLOČANJA V VLADAH

Zahteva po reprezentativnosti zahteva tako ureditev procesov, da bodo ti potekali na kolektivni način. Na drugi strani je vprašanje reprezentativnosti, povezano z reprezentativnostjo v parlamentu. Dostikrat vlada diktira delo parlamenta. Reprezentativnost s sabo vleče kolektiviteto dogovora. V vladah se lahko odloča s preglasovanjem. »Ideološko« pomembne zadeve lahko sploh ne pridejo na dnevni red. učinkovitost ko relativno hitro odločanje brez nekaj večjih proceduralnih ovir. Zaznava javnosti je bolj naklonjena temu, da se oblikujejo kompromisi med vladajočimi. Pogosto se neučinkovite vlade dojemajo kot vlade, ki niso sposobne vladati, dodaja se hkrati vprašanje legitimnosti vlad.

3 vrste procesov oz. načinov odločanja:

1. kolegijski
 2. konsenzualen
 3. konflikten
1. poteka brez konfliktov, brez razprav.
 2. poteka z izmenjavo mnenj, konsenzom med strankami, večjih konfliktov ni videti- išče se kompromise, odločitev, s katero naj bi bili vsi deloma zadovoljni, ni uveljavljanja volje le enega subjekta (posameznika,...).
 3. prihaja do preglasovanja, lahko tudi močni konflikti, vsi vpeti, hočejo uveljaviti svoje interese (npr. iz različnih ministrstev), dejansko vsi sodelujejo, vlada ne more delovati, če vedno prevladuje ta način → ni učinkovit način delovanja vlade na dolgi rok, praviloma v vladi vsi 3je načini, glede na to kateri prevladuje.

RAZMERJE TIP VLADE IN NAČIN OZ. PROCES ODLOČANJA

Tipi vlad:

1. enostrankarska večinska vlada
2. minimalna večinska vlada
3. prevelika koalicija (surplus coalition)
4. enostrankarska manjšinska vlada
5. večstrankarska manjšinska vlada

6. tehnična/ začasna vlada

1. je iz ene stranke, ki ima večino v parlamentu
2. več PS (vsaj 2), ima minimalno večino → če bi ena izstopila iz vlade, ni več večine (SLO večino časa ta vlada)
3. pri nas 92-96 koalicija → ena PS lahko izstopi, vlada ima še vedno večino v parlamentu
4. 1 PS sestavlja vlado in ima večino v parlamentu
5. vsaj 2 PS v koaliciji, vlada pa nima večine v parlamentu (l. 96- dec./nov. 96)
6. trajajo kratko, skrbijo, da država normalno deluje do volitev- te pa naj bi bile čimprej, predsednik vlade je strokovnjak, kak neodvisni kandidat, ki neglede na PS izbira ministre (V SLO: maj 92- konec leta 92: konstruktivna nezaupnica Peterletu- Drnovšek postane premier)

VRSTE PROCESOV ODLOČANJA SO ODVISNE OD

- Sestava vlade vpliva na način odločanja
Enostrankarske vlade so povezane ali s kolegijskimi ali konsenzualnim načinom odločanja
- (ne)stabilnost vlade vpliva tudi!- večja stabilnost, večja verjetnost, da bo prevladal konsenzualni tip odločanja

SLOVENIJA: v večini se odločitve sprejemajo s **konsenzom** (v raziskavi samo Drnovškova vlada, zaradi postavljenih kriterijev) ali s **konfliktom**. Visoka delitev dela (vidi se skozi obstoj različnih delovnih teles), v Sloveniji 3je odbori v vladi- Odbor za gospodarstvo, Odbor za javne zadeve, Komisija za kadrovske zadeve, poleg tega pa še Sveti, vladni sveti, sveti posameznih ministrstev- namen svetov pa je vključiti v procese odločanja strokovno javnost, ki pripravljajo odločitve.

Če so trije kriteriji izpolnjeni, lahko govorimo, da vlada deluje stabilno. Oz. vlada se spremeni, če se spremeni eden od teh kriterijev.

Kriteriji:

1. isti predsednik vlade
2. iste stranke v vladi
3. isto zakonodajno obdobje

V SLO predsedniki vlad: Peterle, Drnovšek (3x)..

Razlogi prenehanja vlad:

- volitve,
- odstop predsednika vlade,
- smrt predsednika vlade,
- nestrinjanje v vladi,
- pomanjkanje parlamentarne podpore,
- poseg predsednika države (odvisno od ustavne možnosti predsednika RS).

1990- 2003 RAZISKAVA STABILNOSTI 68 VLAD V 11 DRŽAVAH VZHODNE IN SREDNJE EVROPE

Z- 1.8 leta

V- 1.6 leta

Zakaj je **stabilnost vlad pomembna**? Trajanje se dostikrat povezuje z učinkovitostjo vlad. Zakaj so kratkotrajne vlade neučinkovite? V kratkotrajnih vladah redkokdaj pride do večjih javnih politik.

Imamo več pristopov k proučevanju:

- proučevanje vlad skozi **strukturo vlade** (sestava iz kakšnih strank)- ideološko vprašanje- kako učinkovit je predsednik vlade v vlogi arbitra
- **zakonodajni pogled** (moč ali podpora strank, obstoj / neobstoj različnih kriz, stanje ekonomije..)
- **vprašanje zunanjih pritiskov** - ali obstaja močan zunanji dejavnik, ki vpliva na delovanje, dostikrat je to ekonomski kazalec

Na Madžarskem najbolj stabilne vlade, preoblikovanje vladajoče komunistične stranke, izvedene volitve v starem sistemu, 89 se proglasi za svobodno demokratično državo, 90. leta volitve, od takrat naprej madžarska ustava.

ČAS TRAJANJA VLAD

Ali vlade v SR in V Evropi postajajo vedno bolj stabilne? Vlade v povprečju gledano so približno enako stabilne v obeh skupinah.

Na **Češkem** in **Madžarskem** → najbolj stabilne

Estonija, Latvija, Romunija → najbolj nestabilne vlade (9 od 10 vlad zelo nestabilnih)

Ali lahko govorimo o povečanju stabilnosti vlad? Bolgarija in Slovaška, tudi v Sloveniji opažamo večjo stabilnost skozi leta. Enostrankarske večinske vlade so bolj stabilne kot koalicijske vlade. V državah SR in V Evrope prevladujejo koalicijske vlade.

SESTAVLJANJE VLADNE KOALICIJE

Trajanje ministra v vladi (lahko je tudi na različnih področjih), **povprečje 2 leti**, v državah Z Evrope pa je 4 leta.

Sestavljene so bile 3 skupine:

ministri na položajih do 1 leta

ministri na položajih od 1 do 3 let

ministri na položajih od 3 let dalje

Češka , Slovaška, Slovenija, Madžarska: največja stabilnost ministrov (lahko morda povežemo z učinkovitostjo?)

Predsedniki vlad so lahko v vlogi **aktivista** ali pa **arbitra**, povprečje **2.4 leta**.

1/3 predsednikov vlad je takih, ki so na položaju manj kot 1 leto. Tak primer je imelo vseh 10 držav, vključenih v raziskavo. V Romuniji 2 predsednika vlade od 6-ih manj kot 1 leto.

Litva: najbolj ekstremen primer: 3 od 6-ih manj kot 1 leto

40 % predsednikov vlad trajajo med 1 in 3 leti.

3 kriteriji po katerih so potem oblikovali range (rangov je 10, Slovenija je v 3. rangju).

Kriteriji:

- trajanje **vlad**
- trajanje **predsednikov vlad**
- trajanje **ministrov**

PARLAMENTARNI STANKARSKI MODEL

→ obstajala naj bi **povezava strank v parlamentu in strank v vladi**, povezuje se s konfliktnim načinom vladanja

→ enostrankarske vlade- predvideva se, da prihaja do **konsenzualnega** odločanja oz. kolegijski način odločanja

→ večja kot je stabilnost vlade, večja je verjetnost prevlade konsenzualnega tipa odločanja, obstaja tudi dokument, ki ga stranke oblikujejo, da zmanjšajo konflikt

PREMIERSKI MODEL

→ procesi odločanja v veliki meri odvisni od **načina vladanja predsednika vlade**

→ 1. način: premier deluje kot **arbitrer**, v tej vlogi poskuša mimoiti konflikte, v vsakem primeru mora delovati na ta način

→ 2. način: premier deluje kot **aktivist**, tu lahko govorimo o kolektivnem načinu odločanja (naj bi poskušal zaznamovat obdobje, v katerem vlada)

MINISTRSKO ODLOČANJE

→ **kolegijski** način odločanja (vsak minister skrbi za svoje področje, zanj odgovarja...)

→ ministri kljub temu dostikrat poskušajo soodločati pri tistih politikah, ki se ne dotikajo njihovih področjih, gre za iskanje konsenzov na ta način. Nekateri ministri se čutijo »dolžni« sodelovati tudi pri drugih temah: čutijo se tudi usposobljeni (imajo raznolike izkušnje, se čutijo, da morajo komentirati). Poleg tega pa so nekateri že bili na položajih ministra na katerem področju.

URADNIŠKI BIROKRATSKI MODEL

→ **odločajo uradniki**, odločitve izvirajo iz interesov delovanja uradnikov

VRSTE KOALICIJ VS. TRAJANJE VLADE= (STABILNOST VLAD)

Med prevelikimi vladnimi koalicijami in manjšinskimi vladnimi koalicijami ni veliko razlik. **Tehnične vlade najmanj stabilne/ najmanj trajale**, ker so **s tem namenom ustanovljene**.

RAZVOJ UPRAVLJANJA (PUSIĆ)

V enostavnih družbah (prazgodovina) gre za nihanja razvoja upravljanja- ni premočrtnega razvoja- veliki ekstremi obstajajo. Glavna konstanta, ki je že skozi prisotna je delitev dela, stopnja delitve dela je bila dolgo časa na ničli, okolica je bila od družbe ločena tako v prostorskem in časovnem smislu- izolacija- ni nevarnosti iz okolice.

Napredek v produkciji pomeni, da se lahko človek začne soočati z okolico- koncentrični krogi se večajo- iz ožjega v čedalje večjega okolja, s katerim se začne soočati. Okolje pa vedno povzroča novosti in nesigurnosti. Z povezavo z okoljem se pojavi vprašanje **regulacije družb**. Solidarnost je čedalje težje dosegati. V enostavnih družbah je bila družba utemeljena na medsebojni solidarnosti, nato pa ni tega več. Čedalje manj. Pojavljati se začne strah.

2 nasprotujoča si procesa:

1. **diferenciacija**
2. **integracija** (solidarnost)

Glavna težava, ki se z vidika regulacije pojavlja v teh družbah je poiskati ravnotežje med 1. in 2.

V enostavnih družbah tudi:

- potreba po sodelovanju
- nevarnost konflikta

Če hočemo napredovati moramo zagotoviti sodelovanje in nevtralizacijo konflikta- kar je cilj regulacije teh družb ter doseči neko **stopnjo intergracije in delovanja sistema**.

Kasneje na dolgi rok se pojavljata:

- odvisnost: prihaja do odvisnosti med člani družbe
- neodvisnost: težnje so reakcija na odnose odvisnosti.

Sodelovanje/ konflikt

- vodijo k vzpostavitvi družbenih institucij,
- 4 osnovni **pristopi k regulaciji družbe** oz. 4 načini reagiranja na različne interese:
 1. vse stranke, ki so v konfliktu udeležene popustijo, odstopijo od svojih interesov- interes nekoga ni popolnoma zadovoljen (kompromis!!).
 2. ena stran se izkaže za močnejšo od ostalih, uveljavi svoj interes, ostali interesi so neuresničeni (nadvladanje, dominacija). To nadvlado moraš vzdrževati ves čas- je dolgotrajen proces.

Institucije, ki so dominacije ohranjale so se razvile v tiste, ki so danes pomembne za politično oblast.

3. vse stranke zapustijo svoje pozicije- odrečejo se zagovarjanju svojih interesov zaradi katerih so se skregale in se osredotočijo na druge interese. Interesna/ preorientacija/ preusmeritev.
 - Poudarjati se začno nekonfliktni interesi
 - Lahko vzpostavimo tudi prostorsko izolacijo in se ne kregamo
4. energijo je mogoče preusmeriti na produkcijo uslug (namesto, da bi reševal konflikte, skušaš rešiti konflikte tako, da najdeš točko, na kateri se bodo lahko interesi materializirali v proizvodnjo dobrin)- proizvodna orientacija

Diferenciacija: -širi se na okolje

- diferencirajo se vloge
- obnašanje se regulira na neformalnih pravilih na področju morale in ali recipročnosti
- okolica se sčasoma širi
- pride do obnašanja na podlagi recipročnosti
- če recipročnost vzpostavljena, lahko pričakujemo določeno obnašanje od nekoga drugega- če pride do kršenja tega obnašanja- kazni in sankcije, včasih postavljene v daljni prihodnosti (onostranstvo)
- diferenciacija vlog: vzpostavi se instituti starešin, sveta modrecev
- vrač skrbel dostikrat za celo pleme; opravljal obrede, ki naj si rezultiral v pojavu, koristnem za celotno družbo
- poleg vrača: poglavar, svet starešin, modrecev (sčasoma se razvija)
- značilnost: na začetku niso imeli sredstev institucionalizirane prisile, moč je temeljila na priznavanju avtoritete
- ljudje so se začeli povezovat, teritorij postaja vedno bolj pomemben, naseljenost čedalje večja
- vzpostavitev oblasti na celotnem ozemlju- centralizacija najprej, nato še ideja dekoncentracija (vzpostavitev različnih hierarhičnih nivojev)
- prihaja do večje mobilnosti: privede do mešanja ljudi različnih plemen
- diferenciacija regulativnih vlog: vloge se začno vedno bolj deliti: tako po obsegu kot vsebini
- različni poglavarji sčasoma dobivajo namestnike, pojavljat se začno širše oblike povezovanja: kolektivna telesa
- pomemben proces teritorializacije, ne glede na izvajanje funkcije so omejene na določen teritorij, ta proces postaja vse pomembnejši, ko postane pomembno vprašanje lastništvo zemlje.

POLITIČNA OBLAST

- o oblasti govorimo, ko velja enega prevlada poroti volji drugega subjekta, ko A lahko vsili B...
- moč: A lahko vsili Bju svoj interes, kljub temu da se B zoperstavi
- moč: ozemlje, kontinuiran obstoj, monopol nad fizično oblastjo
- politična oblast: metoda utemeljena na monopolu moči
- politična oblast povezuje 2 do tedaj nepovezani sferi- vpliv vs. Obnašanje posameznika na družbenih, tradicionalnih kriterijih

- pravila: pojavijo se pisana pravila kot gl. način regulacije družbe
- razvoj regulativnih institucij ter sistemov je rezultiral v nastanku države
- država je seštevek teh elementov

podlaga za nastanek politične oblasti:

- oblast prisotna že v enostavnih družbah (naravno patriarhalno gospostvo), ki se razširja na širše kroge in postane oblika dominacije in regulativnega delovanja za vse skupnosti
- vzporedna linija razvoja institucionalizirane oblasti izhaja iz lastništva zemlje, družinska skupnost se širi
- oblast temelji na ekonomski odvisnosti članov gospodinjstva od lastnika zemlje
- do tedaj so bile skupnosti podvržene politični oblasti, ki je temeljila na načelih, da je vsa zemlja osebna last vladarja
- podrejanje premaganih s silo, medsebojno sodelovanje vojske, ker poveča možnost zmage, ne glede na to ali je bilo podrejanje prostovoljno ali ne

pravila

- so sestavni del regulacije, v enostavnih družbah so nepisana, tradicionalna, ki se kasneje zmanjšujejo, razvoj gre k varnem tipu pravil
- politična oblast postavlja predvsem potrjuje pravila, ta postanejo pisana

SPREMEMBE

ciljev (spremenijo se cilji države)

metod (metode za doseg ciljev)

odnosov (odnosi znotraj države)

financiranje sistemov (stopnja samostojnosti centralnih vs. lok. Oblasti)

koordinacija sistema (uradi, telesa)- koordinacija znotraj sistema

vprašanje odgovornosti znotraj sistemov

POLITIČNI SISTEM VELIKE BRITANIJE

Javna uprava v VB: v zadnjih 10, 15 letih : obstoj različnih agencij, veliko število

privatizacija

imajo različno zgodovino, sprememba nadzora/ prej direktna odgovornost vladi na nacionalni ravni,

v 80.-ih letih se politična odgovornost zmanjša, prenese nase na upravne odbore znotraj agencij

obstoj veliko uradov: sodijo v okviru centralne vlade

obstoj lokalne samouprave: sistem lokalnih vlad

v VB tudi sist. rac. blaginje: agencije je ne zagotavljajo, temveč je to naloga lokalne samouprave, prenos na lokalno raven

izgradba moderne uprave: v 19. stoletju, razlog, da se je le-ta zgradila je nastajajoča industrializacija buržoazije, ki išče mehanizme, s katerimi bi razvijala gospodarstvo

posebnost VB: nima pisane ustave, upravni sistem so gradili na različnih poročilih

Sledili cilju učinkovitosti (buržoazija zahtevala to). Po 2. svetovni vojni se ideji moderne uprave pridruži ideja soc. države. Uveljavijo se določeni standardi, v 80-ih pa nato Thatcherizem. Glavna ideja je izganjanje države iz čim večjega št. Primarnega sektorja. To ni bilo preveč uspešno, ker uprava ni naklonjena spremembam- težnja nespreminjanja- uradniki jih ne podpirajo.

Thacherjeva je hotela v j.u. uradnike, ki so usposobljeni da izpolnjujejo ta kriterij, in ne, da bi prišli v j. sektor na podlagi politične izbire, vendar pa izpostavi tak sistem zaposlovanja in napredovanja: na najvišje položaje pripelje veliko ljudi, ki so usposobljeni, a vpeljeni v sistem kot svetovalci, zagovorniki ideja takratne vlade, zasedajo pa uradniška mesta → politizacija javne uprave (v 1 % najvišjih uradnikov naj bi bilo 2/3 uradnikov zbranih na podlagi strokovnosti & politične izbira).

V VB se pojavi vzorec po katerem so najvišji uradniki diplomanti Oxforda & Cambridgea. Thacherjeva je kritika delovanja takratnega sistema oprla na teorijo 1. izbire, ki zagovarja idejo, da uprava vedno skuša delati v svojo korist to pa preprečiti s tem, da jo skrčiš.

Prvi nastanki uprave v VB in vprašanje rekrutacije ljudi na zač. Je zelo podkupljiva & nesposobna, ker so tu zaposleni pripadniki aristokracije, ki ne pridejo drugam (cerkev, vojska,..). uprava je odlagališče nesposobnih. Uradniki takrat ne dobivajo normalne plače, ampak so odvisni od daril.

Konec 19. stoletja pride do korenitih reform, uvajajo selekcijo, iščejo sposobne kandidate...kot zgled uprave navedejo indijsko j.u.

VB je ena izmed primerov uvajanja NUJS-a. Na podlagi teh idej ustanovljajo agencije za svetovanje, porazdeljevanje in informiranje (te nastanejo iz uradov).

Država in ogromno definicij, lahko je nekaj kar pravi ena definicija, medtem ko lahko druga definicija to čisto zanika. Bistvo: država je vzpostavila institucije, ki ji omogočajo obstoj in delovanje na podlagi teh institucij. Ni pa pomemben samo institucionalen razvoj, temveč tudi ideološki vidik- kaj zagovarjamo s pojmom države, kaj podpiramo...država je odgovorna in mora poskrbet za vse svoje napake

ZGODOVINSKI NASTANEK DRŽAV

Srednji vek:

Westfalski mir, nastanek nacionalnih držav, zemetki moderne države, čedalje bolj se začenjajo razvijati upravne funkcije države- zato da se lahko plemiči zadržijo na oblasti, potrebujejo poklicne uradnike, s tem pa si utrjujejo svojo moč in se ohranjajo na oblasti. Ključne značilnosti tega obdobja so zemetki moderne države:

1. oblikujejo se upravljalske sposobnosti države (bottom –up, ljudje pokažejo samo, da so sposobni za izvajanje upravnih funkcij in hoteli so uveljaviti oblast na nekem teritoriju)
2. zemetki Webrovega sistema uslužbencev
3. proces militarizacije- utrjuje se premoč na enem teritoriju in premoč določenih skupin, ki so na oblasti
4. ekonomski procesi

MODERNA DRŽAVA

Razvoj politične misli (v srednjem veku se politična misel podrobno razvije). Avtorji začeli resno dvomiti v to, da je vsaka oblast dobra- treba je biti kritičen do nje.

Razcvet in kriza nacionalne države, v tem obdobju je država že dejstvo, o njen se ne polemizira, temveč država takrat išče legitimacijo. Najprej opravlja država vojaško funkcijo, ki se začne odražati negativno, ni več konstruktivna v svojem zagotavljanju, opravljanju funkcij- upad legitimacije države- država je izgubljala enega svojih bistvenih atributov- države se ni več tretiralo kot vrhovne avtoritete (čedalje bolj se zaupa trgu, globalizacija...)

GLOBALIZACIJA

Tokov globalizacije je več. 1. val naj bi bil že z westfalom. Idejni problem države danes ; ali jo sploh še potrebujemo.

2 pogleda : radikalen ; države ni več, izginja, nadomeščajo jo institucije trga, le-te bojo še boljše izvajale funkcije države. Če pa trg sam ne bo zmogetl ji sam bo pomagala globalna civilna družba (inicijativa), ki deluje ravno obratno kot države, država tudi odmira zaradi inf. tehnologije.

Realisti: država ostaja, se ne spreminja, država je osrednji akter v ms, glavni akter.

Transformisti: preučujejo zg. omenjene poglede in rečejo, da je resnica nekje vmes. Priznavajo, da se država pojavlja v novem kontekstu- srečuje se z novim okoljem, se mu prilagaja, na način, da se odreka svoji avtonomiji. Države se ne da izpodriniti, ker se je v ta sistem toliko usidrala.

UPRAVNA FUNKCIJA

Država določi postopke, ljudi, institucije na podlagi katerih se tovrstne naloge lahko uresničujejo.

Temeljni element:

1. **dejavnost JU** (s kakimi učinki j. službe delujejo, kako to ugotovimo, zagotovimo, preučujemo?...)
2. širša **struktura izvršilne veje** oblasti
3. **vloge j.u.** in njihova mesta v izvršilni veji
4. **povezovanje vsakodnevne prakse j.u.** (vrednotenje tega nam pove dokončno kako se določena upravna funkcija razvija)

Zgodovinski razvoj upravne funkcije: v fevdalizmu se 1. najbolj očitna začne pojavljati ideja o upravljaljskih sistemih. Omenjena kralja 1. zaposlita ljudi, ki skrbita za njuno prehrano, pričesko, obleke, nato se to aplicira na druga področja. Filip 2. – zametki dejanske upravne funkcije; ločuje se tiste uradnike, ki delujejo za njegovo lastne interese in tiste, ki delajo zanj kot za vladarja. V Franciji uradi postanejo privatni: kdorkoli je bil sposoben za vodenje uradov, je lahko to funkcijo prevzel. Več uradov ko si imel v roko, boljši uradnik si bil (trgovanje z uradi). Najpomembnejši uradi, ki so oblikovali vrhovno politiko, so ostali v domeni hierarhije, kralja. Uradi: pobiranje davkov, pisanje pravil (zakonov), terjava davkov..

Vloga Prusije- kot močna militantna država- ukvarja se s preučevanjem birokracije, ker ji ta dejansko pomaga obdržati vojaško moč.

FAZE UPRAVNE FUNKCIJE (PUSIĆ)

1. asociativna faza: značilna pripadnost posameznika k skupini, kriterij članstva je njegov značaj- ni bilo pomembno kaj kdo dela, temveč kdo je v kakem odnosu z vladajočimi, glede na to je določen njegov položaj
2. teritorialna: vzporeden proces s teritorializacijo družbe, znotraj teritorija se vzpostavi oblast, ta potrebuje vzvode, ki jo utrjujejo (začetna faza)
3. funkcionalizacija: ni več bistvena ideja delovanja na teritoriju, ampak delitev dela. To izvajajo posamezni uradi, institucije- vzpostavi se rel. avtonomni sistem upravljanja, notranje homogeni, ustanavljajo se mreže ustanov (izobraževanje...)- ves koncept postane zelo povezan- uprava postane nepogrešljiva. Vseeno se zgodi po 2. sv. vojni kriza upravljanja, te institucije niso opravljale nalog kot bi mogle, zato vprašanje reforme po 70-ih letih v upravnih sistemih, kjer se vloga birokracije spreminja k učinkovitosti, racionalnosti

ANGLOSANKSONSKI UPRAVNI SISTEM (VB, IRSKA)

1979 je prelomnica v tej reformi: na oblast pride konzervativna vlada (Thatcher)- ideja: j.u. se bo privatiziralo. V celoti jim se ni obneslo, težke principe delovanja podjetij, konkurenčnost. Država pa je vzpostavila regulatorne funkcije, da bo vse potekalo v redu. NUJS- problem: namesto, da bi se vloga države zmanjšala, se je večala, poleg tega zasebniki delovali zgolj v svojo korist in ne v njeno, država morala ustanavljati agencije, ki so nadzorovale privatizacijo.

GERMANSKI UPRAVNI SISTEM (NEMČIJA, AVSTRIJA)

Imel zgodovinsko tradicijo: vrednote. Bil zelo nenaklonjen idejam spreminjanja. Zaprtost do sprememb, ko pa jih uvajajo pa jih zelo previdno, postopoma. Decentraliziran sistem

NAPOLEONSKI UPRAVNI SISTEM (N. zagovornik upravne funkcije)

Španija, Italija, Francija: značilnost, da so nekoč bili zelo unitrani, so se šele počasi začeli racionalizirati- postali fleksibilni. Prvotno so jim vladali avtoritarni režimi (a se ruši, ohranjanje pa se velika stopnja koruptivnosti, ker so bili sistemi veliki. Reforme: 1986- Francoska reforma, j.m. nenaklonjeno temu, da bi šla j.u. v privatni sektor, saj so se ljudje bali, da bi izgubili službe. Nato 88 leta pridejo na oblast socialisti, pride do reform znotraj j. prostora. Tudi to ni bilo nekak uspešno, ker se Francija še danes bori s reformami. Francija je razcepljena med vlogo države in vlogo trga.

GLOBALIZACIJA UPRAVE

Globalizacija= evropeizacija uprave

EU nima enotno urejenega upravnega sistema (ker je to nemogoče), zgoraj omenjeni tipi so tako drugačni, različni, da jih ne moremo poenotiti. Države same gojijo, ohranjajo upravno kulturo. EU prostor nima problemov, ker ne deluje de facto.

VREDNOTENJE/ EVALVACIJA V JAVNI UPRAVI

Ciklični model, pri evalvaciji pridobivamo informacije o vsebini, ki nas zanima, če govorimo samo v upravnem procesu, govorimo samo o delu slike (implementaciji, evalvaciji, policy reakcija), če bi govorili o evalvaciji e. policy, ki imeli širši krog.

Z evalvacijo: pridobimo podatke ali dobro/slabo

Za evalvacijo moramo imeti nek specifičen nabor znanj

Razlikovanje evalvacija≠ocenjevanje, ocenjevanje je bolj subjektivno kot objektivno, evalvacija pa je širši pojem: tako objektivno kot subjektivno podajanje mnenja.

Pomembni vidiki vrednotenja:

- vrednotimo lahko karkoli
- zato moramo najprej pogledat, da so vsebine, ki jih vrednotimo, res tiste, ki jih moramo vrednotiti
- ko vrednotimo, dajemo tudi oceno stanja, moramo dati oceno na podlagi objektivnih dejstev= monitoring (objektivno pridobivanje podatkov).

Monitoring (cost benefit)- vprašanje koliko finančnih sredstev se je usmerjalo skozi leta, število uporabnikov, podatki o zaposlenih: izobrazba, kako si razdelijo delo, število programov, ki se izvaja za doseg nekega širšega programa.

Tem podatkom dodamo subjektivno oceno, dodamo vrednote, objektivnost, nevtralnost, poštenost, skrb za dobrobit,...

E igralci:

1. **iniciatorji programa:** to so določevalci, pristojni, da v odločevalskem procesu problem postavijo na dnevni red (npr. državljani nezadovoljni z storitvami j. sektorja), iniciatorji lahko tudi spodaj navedeni akterji, pristojni pa so za sprejemanje ene točno določene vsebine, zeleno luč dajo vedno politiki (odobrijo)
2. **programski akterji;** ga v resnici izvajajo v tehničnem smislu, uradniki zadolženi za izvajanje programa, imajo ob sebi p programerje: sproti korigirajo program
3. **koristniki programa:** državljani: kdo je najbolj zainteresiran za evalvacijo, izvajalcem se lahko zamaje stolček, lahko izgubijo ali pridobijo večjo/manjšo legitimost

4. **evalvatorji:** v vsaki službi obstajajo oddelki, ki zaposlujejo evalvatorje- vsak organ ima ta oddelek, da se lahko programi sproti evalvirajo. Problem: slabost notranje evalvacije, prednost notranje evalvacije: imajo znanja, vedenja od znotraj. Postavlja se vprašanje: kaj je boljše, ali zunanja ali notranja evalvacija? Ali so predlagani izsledki sploh upoštevani, ali bo kaj drugače? Kdaj evalvirati? Evalvacija vedno traja, nek program mora dobiti kilometrino, začetni učinki niso vedno taki, kot bojo tisti stalni- vsak program naj bi se izvajal vsaj okvirno 2 leti, preden se evalvira

Retrospektivnost evalvacije: evalvacija najbolj običajno ex post (naknadna) evalvacija, ex ante-naredimo simulacijo stanja, kaj bi bilo, če bi bilo...

Zakaj evalvirati?

- Dajemo novo kvaliteto podatkom, da programe še izboljšamo
- Zaradi mode: ker so se evalvacijske študije poprijele (je kar čudno, če ne evalviramo)
- Politična municija: naboj s strani politikov- pritiski, zapleti oblasti

Kaj evalvirati?

- V upravnem smislu se največkrat evalvira programe, pogosto samo učinke programov, zaposlene itd...

Učinki: bistvo- ali se dosejajo taki cilji ali drugačni kot smo jih pričakovali, ko smo začeli.

Metodologija- na kak način se lahko lotimo evalvacije, kako pridobiti podatke.

Kvalitativna metode:

- Intervju, anketa
- Pridobivati mnenje, zaznave (subjektivna mnenja)
- Prebiranje gradiva o programu

Kvantitativna metoda:

- Različne vrste eksperimentov, testna skupina, kontrolna skupina
- Nato opazuješ učinke
- Pripadnik skupine ne ve v kateri je

FRANCIJA

Relativno visoka stopnja centraliziranosti, strankarski sistem je fragmentiran, politična nestabilnost. Nasproti se postavi močna JU: uradniki zagotavljajo stabilnost, uradniki so profesionalni, uradniki zapolnijo vakuum, ki ga puščajo za sabo nesposobne politične elite. Francoska politična misel: vprašanje o državi, funkcijah, razvijajo se koncepti, ki se razširjajo po Evropi, tudi v 20.stoletju. v 18. in 19. stoletju za Francijo značilna šibka vlada, močan parlament, parlament nadzira vlado. 1958 konec 4. republike, ker je Francija v krizi, po 2.sv.vojni se začne Francija modernizirati: uveljavlja državo blaginje.

Analitiki: bila je prisiljena spreminjati politični sistem, uveljaviti državo blaginje, ker je bila precej nestabilna- reforme. Pride do 5. republike: vpeljava polpredsedniškega sistema, ta zagotavlja večjo stabilnost (ni več šibke vlade). Država je postala bolj odporna na konflikte, sposobna se je odzivati na konflikte (stabilnost, večja učinkovitost).

Vloga uradnikov se tudi spremeni, v Franciji sta 2 elitni šoli, in sicer ENA (upravna šola, izobražuje v smeri uspešnih uradnikov) in POLITEHNIKA (strokovnjaki).

V Franciji značilno:

- Visoki uradniki imajo prestiž v družbi
- Nižji uradniki, s katerimi pridejo ljudje v stik pa so v j. pojmovani kot neodzivni
- Problemi v celotni družbi

Javne službe vodjo ljudje, ki imajo iste vrednote, nazore, prepričanja. V 1980-ih letih nacionalizacija v Franciji, sicer delna, pod vplivom soc. predsednika države, ustanavljali 1. podjetja. Ideja približevanja javnega sektorja privatnemu: prve ideje NUJS-a, v enem desetletju hočejo vzpostaviti javna podjetja.

Javne agencije v Franciji: vzrok nastanka je drugačen kot v VB. V Franciji je močna ideja korporativizma, k odločanju hočejo vključevati civilno družbo, bila ena prvih držav, ki je vključila idejo evropskega socialnega sveta (delodajalcev, delojemalcev, preds. vlade,) sprejemajoč odločitve v vseh zadevah....glede zakonodaje: vprašanje v Sloveniji- ta svet nima pristojnosti, kot v Franciji. Tam sprejmejo zakonocajo, pri nas tudi, vendar ni nujno, da jo parlament upošteva. Zaradi tega partnerstva ne moremo primerjati držav glede vpeljave NUJS-a.

Francija je centralizirana država, kljub velikemu številu občin, departmajev, glede na razdelanost bi lahko pričakoval večjo stopnjo lokalne stopnje kot obstaja.

Obstoj velikih zborov: združevanje visokih uradnikov na podlagi vsebinskega področja dela. To je dolgoletna tradicija. Do neke mere se visoko uradniki distancirajo od drugih uradnikov. Problem: menjava službe, lojalni ostajajo prejšnjemu zboru in ne novemu, v katerega so prišli. 1. namen zborov: dodatna lojalnost. Diplomanti ENE si povečujejo ugled s tem, da so med glavni političnimi predstavniki imeli velike deleže (veliko enovcev bilo predsednikov vlade...).

NEMČIJA

Značilnosti:

- visoka stopnja decentralizacije (odločanje na nižjih nivojih)
- različni mehanizmi, s katerimi posreduje med p in pravnimi konflikti

Politična stabilnost celega Nemškega sistema po 2. sv. vojni.

V 90.-ih letih v Nemčiji se pojavljajo številni konflikti, posledice na upravno strukturo, razlog konfliktov je združitev. Politična nestabilnost pa se ne odraža toliko v upravni nestabilnosti.

Politični sistem:

- **Bundestag**
- **Bundesrat**
- **Kancler**= predstavnik vlade (velika vloga pri vodenju države)
- **Kanclerski sistem**: moč koncentrirana okoli predsednika vlade

Bundestag: splošno predstavništvo, Bundesrat: predstavništvo zveznih dežel, je zgornji dom, poskušali spremeniti sistem → ni uspelo, ker bi izgubili stabilnost, dežele imajo relativno veliko moč. Po 2. sv. vojni sprejme ustavo, ko se je sprejela ustava, naj bi vse dežele sprejele to ustavo. Naša upravna tradicija je v veliki meri vezana na nemški upravni sistem. Pojavljajo se razcepi med zveznimi deželami (cepitvene linije) kljub stabilnosti sistema, ker je sistem federalni. V Nemčiji cepitveno linijo S-J, Z-V, oblikujejo se ti bloki.

Politične stranke- socialdemokrati SPD, CSV (kršč.), liberalci, zeleni.

Povezava upravnega sistema in stabilnosti političnega sistema.

Upravne ravni Nemčije:

- **Zvezna raven:** država
- **Zvezna dežela** (16X); deželna raven
- **Lokalna raven**

Po podatkih v Nemčiji 5 milijonov uradnikov (cel javni sektor).

Značilnost decentralizacije:

1. 30 % ljudi zaposlenih na zvezni ravni
2. 70 % ljudi na ravni dežel (decentralizacija v praksi, dejansko obstaja in ni zgolj deklarativna- kadrovski vidik je eden izmed teh, ki kaže na to).

Vsako ministrstvo je razdeljeno na:

- Izvršni del
- Oddelke
- Pododdelke
- Sekcije

Kategorije uradnikov:

- **Sekretarji** (najvišji uradniki)
- **Visoki** uradniki
- **Srednji** uradniki
- **Nižji** uradniki

Delitev med politiki in upravnim delom obstaja, ni pa tako močna kot npr. v VB- nekateri uradniki lahko simpatizirajo s politično oblastjo. Ob menjavi vlade, ne ostanejo brez službe- temveč prerazporeditev.

Največ uradnikov po sektorjih/ področjih:

- Izobraževanje

- Zdravstvo
- Socialni sektor (skladno z idejo soc. države, vendar to idejo uresničujejo v največji meri na deželni ravni).

Upravni sistem nasploh:

- Pravna izobrazba
- Rekrutacija uradnikov: merit sistem (selekcija na podlagi uspeha), ne obstaja pa centralen organ, ki bi izbiral kandidate- posamezna ministrstva izbirajo- razlike med postopki v kadrovske selekciji- razlike med sektorji
- Stabilnost- rigidnost (status quo)

Združitev V-Z:

- V tem času največje spremembe, privatizacija v največjem obsegu
- Nobena država ni v tako kratkem času in tako obsežno speljala privatizacijo kot Nemčija v začetku 90. let
- Vpliv na zaposlovanje uradnikov: vse V uradnike so podvrgli ponovni preveritvi njihovih sposobnosti (ugotovili so, da so imeli na V nižje plače)

Deželne ravni v Nemčiji:

- Vsaka deželna raven ima **svojo vlado**
- Sposobna je voditi p. upravljanje na tej ravni
- **16 dežel** je veliko, administrativno so jih hoteli združiti (da bi ista področja združevali med deželami), na ta način bi se zmanjšalo tudi število zaposlenih
- Do tega ni prišlo, ker je že bilo politično soglasje, pa ni bilo podpore pri ljudstvu= referendum, ki so ga izvedli v ta namen
- Na zvezni ravni pa je vse ostalo, lokalna raven pa je razdeljena na **okraje** in **becirke**

NUJS:

- Ideja se je začela uveljavljati
- Obseg: v bistveno manjši meri uveljavil kot v VB, a v večji meri kot v FR
- Soc. demokratična stranka je hotela reforme upočasniti, kar se bo dogajalo pod novo konzervativno vlado je pa še vprašanje
- Nemčija pri reformah slabi ideja o solidarnosti (del poveljne kulture)- na kateremkoli področju

ŠVEDSKA

- Uveljavljen koncept države blaginje, solidarnosti
- Je ustavna monarhija, unitarna država, ampak močna decentralizacija in močna vloga občin
- Enodomen parlament
- Zvezna država- decentralizacija

- Imamo 2 ravni lokalne samouprave: regije/ pokrajine
- Poleg tega pa še agencije, ki skrbijo za odločanje in izvajanje sprejetih odločitev, privabiti skušajo čim širši krog ljudi po sprejetju katerekoli odločitve, 1. interes pa so vrednote
- Dolga obdobja vladavine socialdemokratov, tudi konzervativne vlade, ki so uletavale vmes, niso mogle narediti velikih sprememb

Sistem javnih uslužbencev:

1. visoka stopnja decentraliziranosti
2. na državni ravni najširše idejo, vse drugo je na nižjih ravneh, ki imajo pristojnosti sprejemati odločitve
3. agencije naj bi si deregulirale te načine; so organizacije nižje po hierarhiji, organizirane po obeh načelih: funkcionalizem in teritorializem
4. kategorije uradnikov na ministrstvih; državni podsekretarji, stalni podsekretarji, podsekretarji za zunanje zadeve
5. nadzora nad izvajanjem dela ni
6. odgovornost za načrtovanje dela ministra
7. skrbijo za konsistentnosti pri delovanju in odločanju
8. pristojni za ukvarjanje s predlogi različnih aktov ter komunikacijo z agencijami

EU MNOGONIVOJSKOST

Za EU značilen INTERGOVERNMENTALIZEM- suverenost držav ni ogrožena, značilen pa je tudi SUPERNACIONALIZEM- na nekaterih področjih izgublja pomen (nac. Država), zaradi različnih kultur... Logika povezovanja in logika nacionalnih različnosti je vpeta v institucionalni ustroj posameznih javnopolitičnih sektorjev.

EU KOT MNOGONIVOJSKA VLADAVINA

- oblikovanje skupnih evr. Politik naj bi bilo nehierarhično in razdrobljeno, kar pomeni, da poteka v različnih institucionalnih ureditvah
- rezultati skupnih evropskih politik so zaradi horizontalne in vertikalne policentrične strukture EU odvisni od kompromisov in sporazumov med različnimi, številnimi igralci (nac. Igralci, ustanove, nac. Interesne skupine, civilna družba,...).
- Koncept mnogonivojske vladavine temelji na treh osnovnih predpostavkah:
 1. javno- politični igralci na subnacionalni ravni predstavljajo enakovredne igralce nacionalnim
 2. »pooblaščenje« na pomeni zaton nacionalne ravni
 3. nadnacionalne ustanove imajo neodvisen vpliv v procesu oblikovanja in izvajanja javnih politik ter niso zgolj zastopniki državnih izvršilnih oblasti

JAVNOPOLITIČNI IGRALCI V EU

1. ustanove na **ravni EU**

2. nacionalnodržavni igralci

3. subnacionalni, transnacionalne skupine, civilna družba, is, lobiji

- bistvenega pomena v EU je svojstvena razdelitev zakonodajnih in izvršilnih funkcij nadnacionalnih ustanov, ki se med ustanovami prepletajo in niso strogo ločene, kot je to v političnem sistemu nacionalnih držav
- pomembno vlogo kot partnerji v policy procesu igrajo državni igralci, ki pravzaprav zagotavljajo večji del življenjske sile EU

EVROPEIZACIJA

Inkrementalni proces, ki določa smer in obliko politike do stopnje ko javno politična in ekonomska dinamika ES/EU postane del organizacijske logike nacionalnega političnega sistema in oblikovanja politik na nacionalni ravni.

IZPISKI PUSIĆ

OKOLJE SISTEMA:

- Odnosi odvisnosti in neodvisnosti
- Kooperacija in konflikt
- Sodelovanje in nasprotovanje

INSTITUCIONALIZIRAN SISTEM

- Institucija: skupek oblik ponašanja, nastalih v družbeni interakciji, ki se kontinuirano odvijajo v instituciji
- Kategorije: simbolne institucije (jezik pismo...)
- Normativne (pravni sistem, državna uprava...)
- Kognitivne (znanstvena disciplina, odkrivanje...)
- Interesne (ideološki sistemi, družbene organizacije...)

SISTEMI IN OKOLJE

PRODUKTIVNI SISTEMI (kognitivne institucije- zamenjava proizvodov za sredstva)

REGULATIVNI SISTEMI (normativne institucije- ponujajo proizvode s svojo dejavnostjo)

ASOCIATIVNI SISTEMI (interesne institucije, poskušajo zaščititi interese članov)

ODPRTOST SISTEMA

Sistem je v interakciji z okoljem, hkrati to pomeni odvisnost od okolja (da so mu potrebni konstantni vnosi iz okolja, da bi lahko deloval).

3 krize sistema (odprtega): pomanjkanje vnosa, potrebnega za eksistenco, odpor proti sistemu (odvisno od moči sistema in kako okolica ocenjuje sistem in njegove rezultate).

DIFERENCIACIJA / INTEGRACIJA

Diferenciacija je pojav **novih komponent v sistemu zaradi internih procesov** ali **vnašanjem od zunaj** (vsaj novi delavec oz. delovno mesto pomeni diferenciacijo sistema).

Integracija= vzpostavitev vsaj ene vezi med potencialnimi ali aktualnimi komponentami sistema kot celote.

UPRAVNI SISTEM

Je tak sistem človeškega sodelovanja, čigar elementi so upravne organizacije. Elementi sistema so: upravne organizacije (to so organizacije, pri katerih so delovne operacije usmerjene na en cilj oz. na skupne cilje). Upravni sistem ima specifične lastnosti (zaradi njegovih elementov, upravnih organizacij...).

Ločimo 3 vrste upravnih sistemov: **teritorialne, funkcionalne** in asociativne.

DRŽAVA

Je kooperativni sistem, ki nastaja s povezovanjem regulativnih institucij in sistema kot kvalitativno nov sistem s svojimi specifičnimi cilji. Odnosi se menjajo pod pritiskom neprestane diferenciacije njenih elementov.

Osnovni cilj državne regulacije:

- a) vzdrževanje določenega skupa običajev, tradicije, vrednosti, zastopanje splošnega interesa
- b) arbitriranje sporov in interesnih nasprotovanj med posamezniki in družbenimi skupinami

INTEGRACIJA DIFERENCIRANEGA DRŽAVNEGA SISTEMA

Vrh državnega sistema se počasi pretvarja v niz organizacij, teles (politične stranke, predstavniške skupine, izvršilni organi, države,...). Legitimni proces → dekoncentracija državnega sistema na vrhu, kako nobeden od sistema ne bi dosegel trajno prednost in dominanco nad drugimi.

Potreba po integraciji sistema= deluje v nasprotni smeri pluralizmu → proti koncentraciji stvarnega odločanja.

VB, FR- diferenciacija državnega sistema se je najhitreje odvijala.

Institucija monarha- najbližje predsedniški sistem ZDA, alternative predsedniškemu režimu (parlamentarni sistem, skupščinski sistem).

PREDSEDNIŠKI SISTEM

Koncentrira politični vpliv nad upravo v rokah šefa države, ki je nosilec izvršilne oblasti, eksekutive (ki je različna od upravnega sistema). Šef izvršilne oblasti ima izvorni politični mandat, ki ni izveden iz zakonodajnega telesa (zaradi tega tendenca izolacije uprave od predstavniškega telesa- parlamenta).

- Politična samostojnost eksekutive
- Normalno funkcioniranje sistema zahteva sodelovanje izvršnoupravnega sistema in zakonodajnih skupščin

PARLAMENTARNI SISTEM

- Izogiba se koncentracije političnega vpliva na enem mestu
- Ko se ravnotežje več ne more vzdrževati, ko pride do nepremagljivih razlik med parlamentom in vlado, se razpišejo nove volitve
- Po sami koncepciji je ta režim nestabilen in zahteva sekundarne mehanizme stabilizacije
- Vodstvo politične stranke, ki dobi večino na izborih oz. volitvah je hkrati vodstvo parlamentarne večine in vlada na čelu uprave

SKUPŠČINSKI SISTEM

Koncentracija političnega vpliva v odnosu na upravo v zakonodajnem telesu oz. v njenih telesih oz. odborih

Efektivna kontrola nad upravo skozi stalni odbor oz. posredovanjem stalnih ali ad hoc delegatov

Problemi: difuzija velikega skupa, pomanjkanje koherentnosti politike